

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Fellebbezéssel megtámadható határozatok
az elsőfokú polgári peres eljárásban**

Szerző:

dr. Kész Livia

Pécs,

2014. szeptember

Bevezetés

Tanulmányomban az elsőfokú bírói (bíróági) határozatokat (ítélet/végzés) az önálló fellebbezési jog, mint rendes perorvoslati eszköz igénybevételi lehetősége mentén kívánom rendszerbe foglalni.

1. A fellebbezés fogalma

A fellebbezés a polgári peres eljárásjogban a nem jogerős bíróági határozatok (ítéletek, végzések) ellen igénybe vehető, az alábbi kivételtől eltekintve a határozatot hozó bíróság fellebbviteli bírói fórumaként működő, a bíróági szervezeti rendszerben magasabb szinten helyet foglaló bíróság elbírálási hatáskörébe tartozó rendes perorvoslati eszköz.

A fent említett szabály alól kivételt jelent, amikor az elsőfokú bíróság a jogorvoslattal megtámadott végzéséhez nincs kötve, ekként a fellebbezésnek saját hatáskörben maga is eleget a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 227. § (2) bekezdése alapján.

2. A fellebbezésre jogosultak

A Pp. 233. § (1) bekezdése értelmében fellebbezéssel élhet:

- a fél,
- a beavatkozó, továbbá
- az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, a rendelkezés reá vonatkozó része ellen.

A fél (felperes/alperes), pertársaság esetén a felperesek, alperesek bármelyike jogosult önállóan, a többiektől külön, függetlenül a fellebbezésre.

Míg egységes pertársaság (Pp. 51. § a) pont) esetében az egyik pertárs fellebbezésének a hatálya kiterjed a fellebbezést elmulasztó többi pertársra is (Pp. 228. § (4) bekezdés), feltéve, hogy azok a mulasztásukat utóbb nem pótolták (Pp. 52. § (1) bekezdés), addig egyszerű pertársaság esetében (Pp. 51. § b) és c) pont) az egyik pertárs fellebbezése nem szolgálhat a többi pertárs előnyére, vagy hátrányára (Pp. 53. § (1) bekezdés).

A beavatkozó fellebbezési jogosultsága a Pp. 57. § (1) bekezdésén alapul, ekként a beavatkozó fellebbezésének csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél a cselekményt elmulasztja, illetőleg amennyiben a cselekménye a fél cselekményével nem áll ellentétben. Azonban abban az esetben, ha a perben hozott ítélet jogereje jogszabály alapján az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed, a beavatkozó cselekménye akkor is hatályos, ha az, az általa támogatott fél cselekményével ellentétben álló.

Annak, akire a határozat rendelkezést tartalmaz korlátozás nélkül, önálló fellebbezési joga van az alábbi esetekben:

- a tárgyaláson résztvevő hallgatóság valamely tagja, akivel szemben a bíróság ismételt, vagy súlyosabb rendzavarás okán pénzbírótságot szabott ki (Pp. 134. § (5) bekezdés) e határozat ellen fellebbezéssel élhet;
- a tanú a tanúdíjat megállapító végzés ellen (Pp. 186. § (1) bekezdés);
- a szakértő a szakértői díjat megállapító végzés ellen (Pp. 187. § (2) bekezdés);
- a tolmács a tolmácsdíjat megállapító végzés ellen (Pp. 184. § (3) bekezdés hídján a 187. § (2) bekezdés),
- a szemletárgy birtokosa a szemle foganatosítása során felmerült költsége, illetve kára megtérítése iránti igénye kapcsán hozott végzés ellen (Pp. 189. § (2) bekezdés) és

- a vértulajdonság vizsgálatra vagy más orvosszakértői (élettani) vizsgálatra kötelezett, az e határozat ellen (Pp. 300. § (1) bekezdés) fellebbezéssel élhet.

Az ügyész abban az esetben rendelkezik fellebbezési jogosultsággal (Pp. 9. § (3)-(4) bekezdés), ha a keresetet maga indította (Pp. 9. § (1) bekezdés), vagy azt ellene indították (Pp. 9. § (4) bekezdés), illetve a perben fellépett (Pp. 9. § (2) bekezdés).

3. A fellebbezéssel megtámadható határozatok

A fellebbezés tárgya - amennyiben azt a perrendtartás nem zárja ki - az elsőfokú bíróság határozata, ekként ítélete illetve végzése egyaránt lehet azzal, hogy e körben az elnök határozata a bíróság határozatával egy tekintet alá esik, illetve fellebbezni a teljes határozat, annak egyes részei, illetve annak indokolása ellen is lehet.

A Pp. 233. § (1) bekezdése értelmében az elsőfokú bíróság határozata ellen - amennyiben a törvény ki nem zárja - fellebbezésnek van helye.

A (2) bekezdése szerint az elnök határozata a fellebbezés szempontjából a bíróság határozatával egy tekintet alá esik.

A fellebbezési jog fent említett korlátjaként alakította ki a bírói gyakorlat azt az esetet, hogy nincs helye fellebbezésnek azon okból, hogy az elsőfokú bíróság egyes kereseti kérelmek felől, vagy a kereseti kérelmek önállóan elbírálható részei felől részítélettel (Pp. 213. § (2) bekezdés) döntött (Legfelsőbb Bíróság Gf.IV.30 550/1983. - BH 1985. évi 3/119. sz.).

A végzések elleni fellebbezést a peres eljárásjogi kódex az eljárást befejező végzések esetében fő szabályként megengedi, míg az eljárás folyamán hozott végzések (pervezető végzések) esetében általában kizárja.

A Pp. fent említett 233. § (1) bekezdése minden olyan végzésre vonatkozik, amelynek esetében a jogszabály nem rendelkezik külön a fellebbezésről. E körbe sorolandó:

- az áttételt elrendelő végzés (Pp. 129. § (1) bekezdés);
- a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasító végzés (Pp. 130. § (1) bekezdés);
- a szünetelő eljárás folytatása iránt előterjesztett kérelmet elutasító végzés (137. § (2) bekezdés);
- a viszontkeresetet a Pp. 147. § (1) bekezdésére alapítottan elutasító végzés;
- az egyezséget jóváhagyó végzés (Pp. 148. § (3) bekezdés);
- a pert megszüntető végzés (Pp. 157. §);
- a fellebbezést hivatalból elutasító végzés (Pp. 237. §).

Az eljárás folyamán hozott végzések (pervezető végzések) közül fellebbezéssel megtámadható végzések a perköltségben, illetve pénzbírságban marasztaló végzések, valamint azon végzések, amelyekkel szemben a törvény a fellebbezést külön megengedi (Pp. 233. § (3) bekezdés b) pont).

A hivatkozott, az eljárásjogi jogszabály által külön megengedett fellebbezés lehetséges:

- a perbe történő beavatkozás iránti kérelmet elutasító (Pp. 56. § (3) bekezdés) végzés;
- a Pp. 61-64. §-ai szerinti, a perbe lépést megengedő vagy a perből elbocsátás tárgyában hozott végzés (Pp. 65. §);
- a perköltségbiztosíték tárgyában hozott végzés (Pp. 89-91. §), a perköltségbiztosíték összegét meghatározó végzés kivételével (Pp. 92. §);
- a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet elutasító végzés (Pp. 99/A. (7) bekezdés);
- a mulasztás igazolása iránt előterjesztett igazolási kérelmet elutasító végzés (Pp. 110. § (1) bekezdés);
- az eljárás félbeszakadását megállapító végzés (Pp. 112. § (4) bekezdés);

- a keresetlevél áttételét elrendelő végzés (Pp. 129. § (1) bekezdés);
- a feleknek a folyamatban lévő perek egyesítése iránt előterjesztett közös kérelmét elutasító végzés (Pp. 149. § (4) bekezdés);
- a per tárgyalását felfüggesztő végzés - a közvetítői eljárásra kötelező és tárgyalást felfüggesztő határozat kivételével (Pp. 155. § (3) bekezdés);
- az ideiglenes intézkedés iránti kérelem tárgyában hozott végzés (Pp. 156. § (6) bekezdés);
- a per megszüntetésére irányuló kérelmet elutasító végzés (Pp. 162. § (1) bekezdés) abban az esetben, ha a felperes a keresetétől elállott (Pp. 157. § e) pont, 160. §) vagy a felek a per megszüntetését közösen kérték (Pp. 157. § f) pont);
- a perbíróság tanúvallomás megtételére kötelező határozata (Pp. 171. § (3) bekezdés);
- a tanúval és szakértővel szemben kényszerítő eszközt alkalmazó rendelkezést tartalmazó, valamint az ilyen tartalmú rendelkezést tartalmazó határozatot saját hatáskörben hatályon kívül helyezésére irányuló kérelmet elutasító végzés (Pp. 185. § (4) bekezdés);
- a tanúdíj megállapítása tárgyában hozott végzés (Pp. 186. § (2) bekezdés);
- a szakértői díj megállapítása tárgyában hozott végzés (Pp. 187. § (2) bekezdés);
- a szemle tárgyának birtokosa részére a szemle foganatosítása folytán felmerült költség és kár összege tárgyában hozott végzés (Pp. 189. § (3) bekezdés);
- az előzetes bizonyítás iránti kérelmet elutasító végzés (Pp. 209. § (2) bekezdés);
- a határozat rendelkező részét érintő kijavítás tárgyában hozott végzés (Pp. 224. § (4) bekezdés);
- a perújítási kérelem megengedhetősége tárgyában hozott külön végzés (Pp. 266. § (3) bekezdés);
- a közigazgatási határozat végrehajtásának felfüggesztése tárgyában hozott végzés (Pp. 332. § (4) bekezdés) ellen.

A bírói gyakorlat értelmében fellebbezéssel megtámadható továbbá

- a felfüggesztés megszüntetése és az eljárás folytatása iránti kérelmet elutasító végzés (Legfelsőbb Bíróság P.törv.III.20.083/1982. - BH1982. évi 10/426. sz.);
- a viszontkeresetet érdemi tárgyalás nélkül elutasító végzés (Legfelsőbb Bíróság PKT 3/1975.);
- ha a felek oly módon kötnek egyezséget, hogy a perköltség megállapítását a bíróságra bízzák, az ilyen tárgyú végzés (Legfelsőbb Bíróság PK. 202. sz. állásfoglalás);
- a tárgyaláson meghozott és kihirdetett permegszüntető végzés (Legfelsőbb Bíróság PK 190. sz. állásfoglalás);
- a perújítási eljárás során a határozat végrehajtásának felfüggesztése tárgyában hozott végzés (Legfelsőbb Bíróság Pkf.I.20273/1970).

A költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 16. §-a és a 16/A. § (1) bekezdése az alábbi esetekben teszi lehetővé a költségmentességgel és illetékfeljegyzési joggal kapcsolatban előterjesztett kérelmek tárgyában hozott határozatokkal szemben a fellebbezést:

- a személyes költségmentesség iránti kérelmet elutasító végzés;
- a személyes költségmentességet megvonó végzés;
- a tárgyi költségmentesség vagy a tárgyi költségfeljegyzési jog fenn nem állását megállapító végzés;
- a személyes illetékfeljegyzési jog engedélyezése iránti kérelmet elutasító végzés;
- a személyes illetékfeljegyzési jogot megvonó végzés;
- a személyes illetékfeljegyzési jogot megtagadó végzés.

A polgári eljárásjogi kódex kizárja a fellebbezést az alábbi végzések esetében:

- a bíró (bíróság, bírósági titkár, bírósági ügyintéző) kizárását kimondó végzés (Pp. 18. § (4) bekezdés);
- a perbe történő beavatkozást megengedő végzés (Pp. 56. § (3) bekezdés);
- a perköltségbiztosíték összegét megállapító végzés (Pp. 92. §);
- a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelemnek helyt adó, valamint az eljárás, illetve a végrehajtás felfüggesztése tárgyában hozott végzés (Pp. 99/A. § (7) bekezdés);
- a mulasztás kimentésére előterjesztett igazolási kérelemnek helyt adó valamint az eljárást, illetve a végrehajtást a Pp. 108. §-a alapján felfüggesztő végzés, kivéve, ha a bíróság olyan igazolási kérelemnek adott helyt, illetve olyan igazolási kérelem alapján rendelte el az eljárást, illetve a végrehajtás felfüggesztését, amelyet érdemi vizsgálat nélkül el kellett volna utasítani (Pp. 110. § (2) bekezdés);
- a bírósági meghagyást hatályában fenntartó végzés (Pp. 136/A. § (4) bekezdés);
- a per megszüntetésére irányuló kérelmet elutasító végzés abban az esetben, ha a fél a perköltségbiztosíték-adási kötelezettség elmulasztása, vagy az első tárgyalásnak a felperes által történt elmulasztása, vagy a megszünt fél jogutódja hiánya okán, vagy a jogi képviselővel eljárni köteles felperes a megszünt jogi képviselőjének pótlásáról felhívás ellenére nem gondoskodása miatt kérte a per megszüntetését (Pp. 162. § (1) bekezdés);
- a szakértő kizárása tárgyában hozott végzés (Pp. 178. § (4) bekezdés);
- az előzetes bizonyítási eljárást elrendelő végzés (Pp. 209. § (2) bekezdés);

- a határozat kijavítása tárgyában hozott végzés, ha a kijavítás nem a határozat rendelkező részére vonatkozott (Pp. 224. § (4) bekezdés).

Az egységes jogalkalmazói gyakorlat értelmében nincs helye fellebbezésnek:

- hatásköri vagy illetékességi kifogást elutasító (Pp. 27. §., 42. § és 45. §, Legfelsőbb Bíróság Pf.III. 20 907/1966., Legfelsőbb Bíróság Gf.V. 30 379/1995. - BH 1996. évi 1/55. sz.) és a bíróságnak a saját hatáskörét, illetve illetékességét megállapító (Legfelsőbb Bíróság Gf.VI.30 732/1977. - BH 1978. évi 8/347. sz., Legfelsőbb Bíróság Gf.II. 30 283/1986. - BH 1987. évi 4/137. sz.) végzés ellen;

- képviseleti jog hiányát megállapító végzés ellen (Pp. 67-9 és 72. §, Legfelsőbb Bíróság Pf.I. 20 861/1978. - BH 1979. évi 7/241. sz.);

- a jogi képviselőnek a perből történő kizárását kimondó végzés ellen (Legfelsőbb Bíróság Pf.III. 20 053/1992. - BH 1992. évi 12/771. sz.);

- szakértői díj előlegezésére kötelező végzés ellen (Pp. 76. § (1) bekezdés, Legfelsőbb Bíróság Gf.VI. 30 143=1993. - BH 1994. évi 11/619. sz.);

- a keresetlevél, egyoldalú kérelem, fellebbezés stb. tárgyában a hiányok pótlását elrendelő végzés ellen (Pp. 95. § (2)-(3) bekezdés, 235. § (2) bekezdés, Legfelsőbb Bíróság Cgf.II.31 190/1990. - BH 1992. évi 2/126. sz.);

- az engedélyezett hiánypótlási határidő meghosszabbítása iránti kérelmet elutasító végzés ellen (Pp. 104. § (1) bekezdés, Legfelsőbb Bíróság Cgf.II. 33 192/1994.- BH 1996. évi 4/220 sz., Legfelsőbb Bíróság Cgf. VII. 31 310/1992. - BH 1995. évi 7/422. sz.);

- a tárgyalási jegyzőkönyv kiegészítése iránti kérelmet elutasító végzés ellen (Pp. 118. § (2) bekezdés, BH 1982. évi 7/293. sz.);

- a per megszűnését megállapító végzés ellen (Pp. 137. § (3) bekezdés, Legfelsőbb Bíróság Gf.IV. 32 757/1991. - BH 1993. évi 3/187. sz.);

- a kereset kiterjesztésével történő perbe vonás tárgyában hozott végzés ellen (Pp. 146. § (2) bekezdés, Legfelsőbb Bíróság Gf. I. 32 012/1991. - BH 1992. évi 6/415. sz.);

- a perben eldöntendő egyes vitás kérdések elkülönített tárgyalását, illetve a perek egyesítését (hivatalból) elrendelő végzés ellen (Pp. 149. §, Legfelsőbb Bíróság Pf. I. 21 062/1972. és Gf.V. 32 296/1978.);

- a per tárgyalásának felfüggesztésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen (Pp. 152-4. §, BH 1990. évi 8/303. sz.);

Az eljárásjogi törvény az alábbi esetekben lehetőséget nyújt az egyes pervezető végzések sérelmezett rendelkezéseinek az ítélet, vagy az eljárást befejező érdemi határozatok elleni fellebbezésben történő megtámadására:

- a bíró (bíróság, bírósági titkár és bírósági ügyintéző) kizárását megtagadó végzés (Pp. 18. § (4) bekezdés);

- az igazolási kérelemnek helyt adó, valamint az eljárást, illetve a végrehajtást a Pp. 108. §-a alapján felfüggesztő végzés (Pp. 110. § (2) bekezdés);

- a per megszüntetésére irányuló kérelmet elutasító végzése, ha a fél a per megszüntetését azon okból kérte, hogy már a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kellett volna utasítani, avagy mert a törvényes képviselőt mellőzték, és a hiányt a kitűzött határidőig sem pótolták (Pp. 162. § (1) bekezdés);

- a szakértő kizárása tárgyában hozott végzés (Pp. 178. §) esetében.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletével együtt a per folyamán hozott egyéb határozatokat is felülbírálja, kivéve azokat, amelyek ellen fellebbezésnek egyáltalában nincs helye, ilyenek például:

- a bíró (bíróság, bírósági titkár és bírósági ügyintéző) kizárását kimondó (Pp. 18. § (4) bekezdés);
- a perbe történő beavatkozást megengedő (Pp. 56. § (3) bekezdés) és
- a külön fellebbezéssel megtámadható (Pp. 254. § (1) bekezdés) végzések.

A Pp. 227. § (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy a pervezetésre vonatkozó, valamint az egyoldalú kérelmet elutasító végzéshez a bíróság nincs kötve, olyan végzést azonban, amely határidőhöz kötött perbeli cselekményt utasít el, a bíróság csak annak jogerőre emelkedése előtt (228. §) változtathat meg.

Ugyanezen § (3) bekezdése szerint a bíróság a pénzbírságot megállapító végzést fontos okból megváltoztathatja.

A fenti jogszabályhelyek értelmében az elsőfokú határozatot hozó bíróság a végzése ellen benyújtott fellebbezés folytán, tekintettel arra, hogy a meghozott határozatához nincs kötve, saját hatáskörben maga jár el, a fellebbezésnek maga tesz eleget és rendelkezhetik a végzése megváltoztatásáról:

- a pervezető végzések (pl.: hiánypótlást elrendelő végzés, tárgyalást kitűző végzés, egyesítést/elkülönítést elrendelő végzés, tanú/szakértői/előzetes, stb. bizonyítást elrendelő végzés stb.);
- az egyoldalú kérelmeket (pl. teljes személyes költségmentesség, személyes illetékfeljegyzési jog, stb. engedélyezése iránti kérelmet) elutasító végzések;

- a határidőhöz kötött perbeli cselekményt (pl. igazolási kérelmet, ellentmondást, fellebbezést, stb.) elutasító végzés (azzal a kitételrel, hogy az csak a jogerőre emelkedés előtt változtatható meg), valamint

- a pénzbírságot (Pp. 120. §) megállapító végzés (azzal a megszorítással, hogy a bíróság azt csak fontos okból változtathatja meg) ellen benyújtott fellebbezés esetében.

Összegzés

A tanulmányom célja az volt, hogy a gyakorlatban is használható, könnyen áttekinthető, csoportokba rendezett módon adjak széleskörű képet az elsőfokú polgári peres eljárásban a bíró (bíróság) által meghozható határozatokról (ítéletek/végzések) a fellebbezési jog, mint rendes perorvoslati jog/eszköz tükrében.

Felhasznált jogszabályok és irodalom:

- A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet
- A polgári perrendtartás magyarázata